

Медіастереотипізація

Стереотипізація як пропагандистсько-маніпулятивний метод впливу ЗМІ на суспільну свідомість

Лекція 3

2.2

Функції стереотипів

психологічна

соціально-психологічна

соціальна

О.Ткачишина, Т.Шибутань, П.Ширіхєв
визначають стереотип як соціально-психологічний механізм

Функції стереотипів за критерієм упорядкування інформації

Й.Смила

Т.Мелешенко

- **Пізнавальна** - компенсує прогалини в інформації, або зменшувати її надлишок
- **Егоїстична** - надання особам мотивації для прийняття конкретних дій
- **Ідентичності** - відчуття безпеки пов'язане з приналежністю до групи та активізація і формування соціальної ідентичності

- **Когнітивна** - генералізація (іноді надмірна) при упорядкуванні інформації
- **Афективна** - визначена міра етноцентризму в міжетнічному спілкуванні
- **Соціальна** - розмежування на "внутрігрупове" "позагрупове" приводить до соціальної категоризації, до утворення соціальних структур

Функції стереотипів за критерієм соціального впливу

М.Бутиріна

- **Когнітивна** - формування картини світу
- **Захисна** - збереження цієї картини світу

О. Блинова

- **ідеологічна** - формування і збереження групової ідеології, що пояснює та виправдовує поведінку групи
- **ідентифікуюча** - створення і збереження позитивного групового «Ми-образу»

Функції стереотипів за критерієм впливу медіаспоживання

Т. Крайнікова

Ю.Великорода

- **Креативна** - оцінює повідомлення, пропоноване медіа, з відмінними "смісловими структурами" — закоріненими в його власні ідеї та досвід
- **Ціннісна** - цінності слугують основою культури і визначають її рівень

- **Маніпулятивна** - функція прихованого впливу, неусвідомленого адресатом, на формування думок, переконань адресата
 - 1.включення у текстові домінанти (заголовок, початок чи кінець статті)
 - 2.використанню трансформованих прецедентних феноменів, коли в одній одиниці наявні два смисли – дослівний та глибинний

Види стереотипів, що просуваються в медіа.

На сучасному етапі зустрічаються два різновиди визначення стереотипу [С.Товщик]:

динамічний

відносно стійка
система умовно-
рефлекторних реакцій
вищих тварин і
людини на звичні
подразники

соціальний

схематичний,
стандартизований
загальнозначимий образ
або емоційно
забарвлене і стійке
уявлення про певне
явище або об'єкт

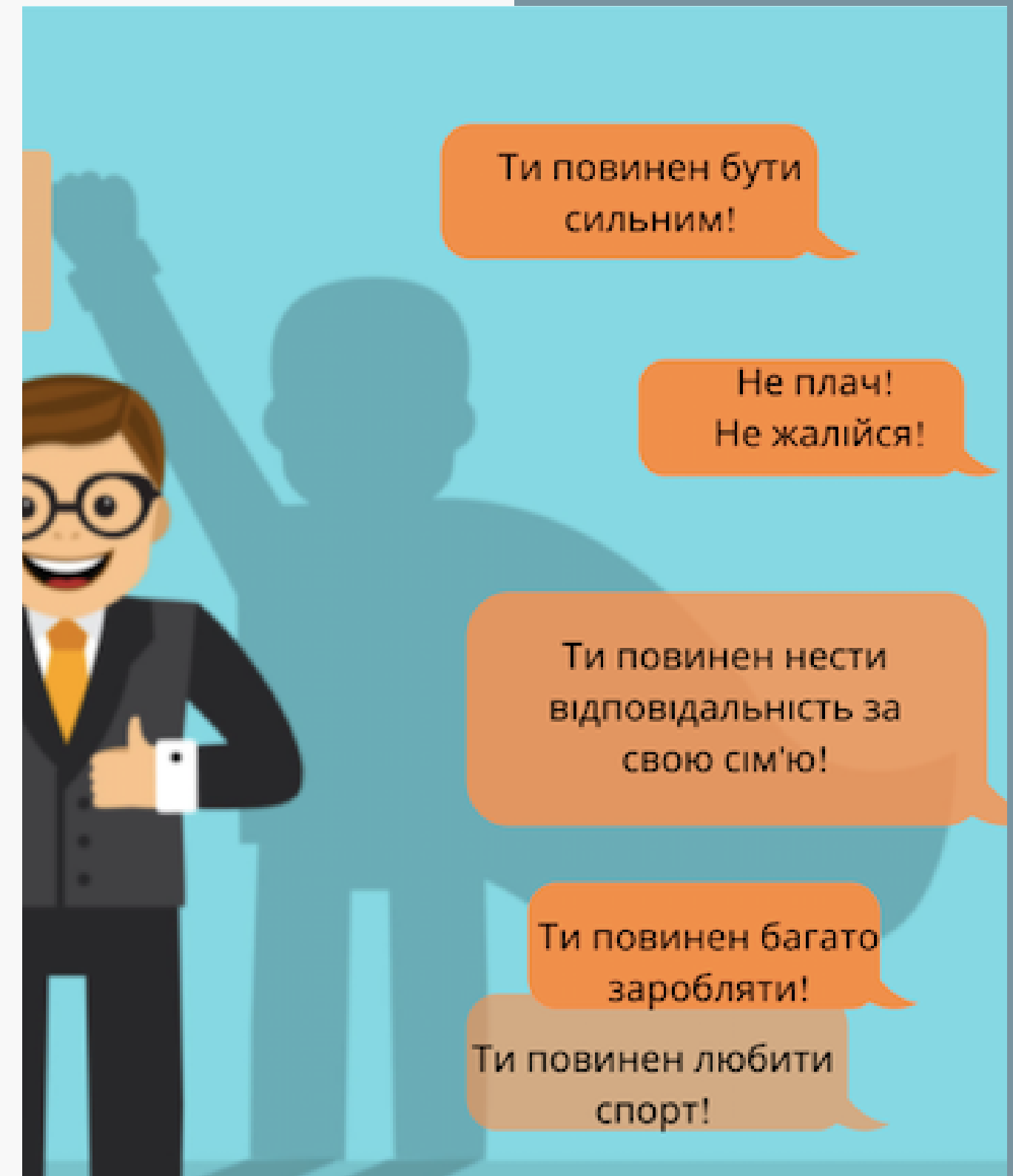

Соціальні стереотипи

Спеціальна теорія соціальних уявлень

розроблена французьким соціальним психологом Сержем Московічі, який розглядає соціальні уявлення як канал між індивідом і соціальною реальністю, що впливає на нього поза його актуальною свідомістю.

дослідник вважає соціальні уявлення універсальним механізмом соціального пізнання. У цьому аспекті поняття «стереотип поведінки» дуже тісно збігається з поняттям «соціальної норми» і, відповідно, з процесом соціального нормування поведінки членів спільноти

Визначення соціального стереотипу

В.Роєнко

переконання та уявлення людини, які сформовані конкретним соціумом у конкретний історичний період

М.Смирнова

стійка сукупність уявлень, що складаються у свідомості людини як на основі особистого життєвого досвіду, так і за допомогою різноманітних джерел інформації

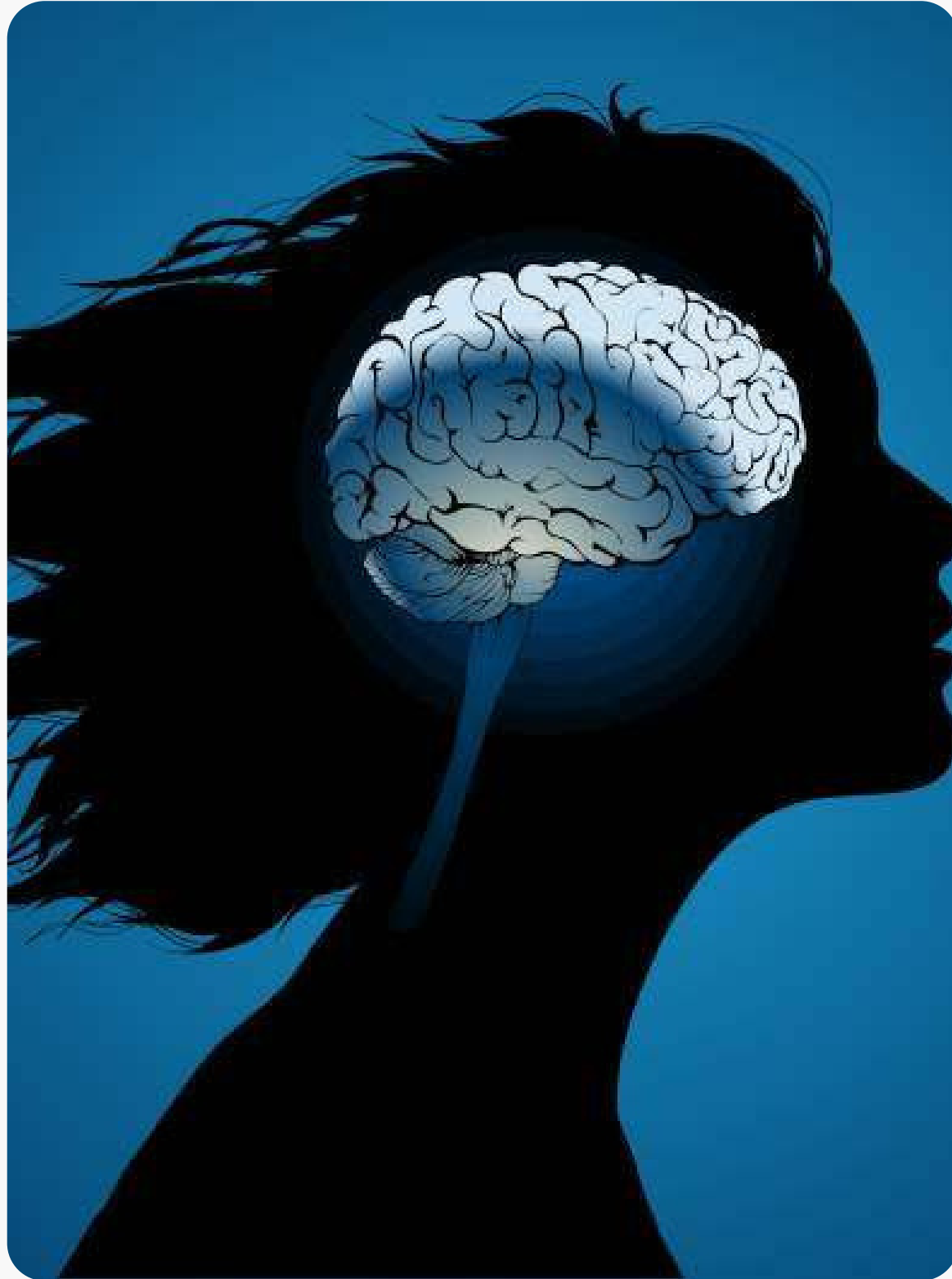

О.Самкова

особливе суспільно значиме утворення свідомості і поведінки людей, в якому проявляється звичний спосіб їх ставлення до різних ситуацій

Характеристика соціального стереотипу

характеристика соціальних груп

люди з легкістю характеризують великі групи недиференційованими, грубими ознаками

тривалість

така категоризація є стабільною упродовж тривалого часу

здатність до змін

соціальні стереотипи певним чином можуть змінюватися залежно від соціальних, політичних або економічних змін, але цей процес не стрімкий

соціальна напруга

соціальні стереотипи стають яскраво вираженими, коли між групами виникає соціальна напруга

відсутність контрольованого впливу

вони засвоюються у ранньому віці і використовуються дітьми задовго до виникнення у них уявлень про групи, до яких вони належать

Види соціальних стереотипів

Спосіб утворення

- стихійно (незалежно від бажання людей, вони відображають соціальну дійсність у конкретний історичний період)
- сфабриковані (нічого спільного з дійсністю не мають, вони створені для того, щоб змінити дійсність і частіше за все мають на меті маніпулювання масовою свідомістю)

Функціональний рівень

- груповий
- індивідуальний

За змістом

- етнічні
- гендерні
- расові

Сучасні наукові дослідження виділяють різноманітні види соціальних стереотипів, серед яких найбільш досліджуваними є гендерні і етнічні, так як вони несуть у собі багато соціальних загроз та можуть провокувати конфліктні ситуації

Гендерні стереотипи

Гендерні ролі передбачають соціально сконструйовану поведінку жінок та чоловіків, зумовлену соціально-культурними, а не біологічними чинниками

Загальні норми поведінки чоловіків та жінок є складовими культури кожного суспільства, та містяться в уяві кожного соціалізованого в ньому індивіда. Ці усталені уявлення стосовно того, що мають відчувати та робити чоловіки й жінки, називають гендерними стереотипами

Чому так відбувається?

Юлія Белікова виділяє два основні положення щодо гендеру

гендер конструюється в процесі соціалізації, поділу праці, системою гендерних ролей, інститутом родини, засобами масової інформації

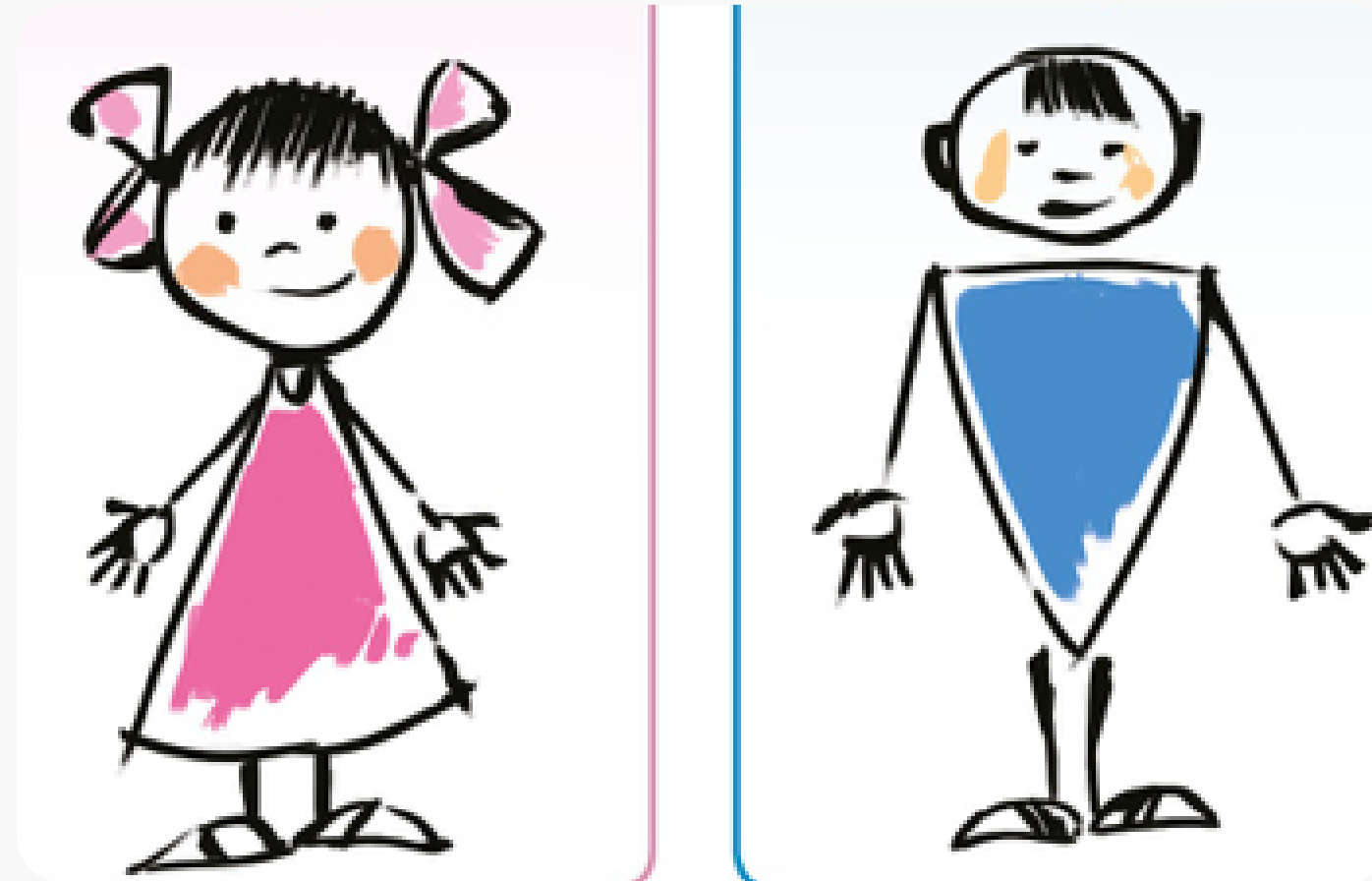
гендер конструюється безпосередньо індивідами – на рівні їхньої свідомості (тобто гендерної ідентифікації), прийняття норм і гендерних ролей, що функціонують у цьому суспільстві, і підлаштування під них (в одязі, зовнішності, манері поведінки тощо)

За словами О.Максимчука у певному сенсі поняття «гендерні стереотипи» обґрунтовує саму концепцію гендера, що відкрито (імпліцитно) спирається на конструктивістську логіку

гендер характеризує «соціальні очікування» щодо представників групи за статтю

стать є сукупністю біологічно заданих констант

Визначення гендерного стереотипу

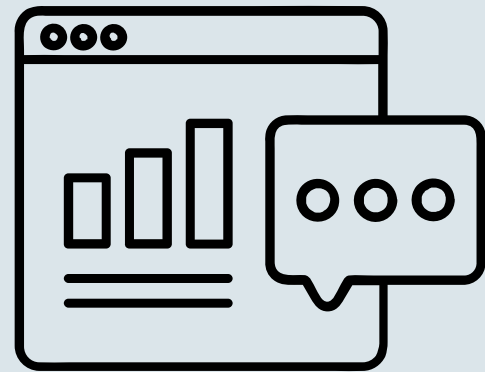
Ю.Коваленко

якості та характеристики, за допомогою яких зазвичай описуються чоловіки та жінки; які містять у собі нормовані зразки поведінки, традиційно приписувані особистостям чоловічої або жіночої статі

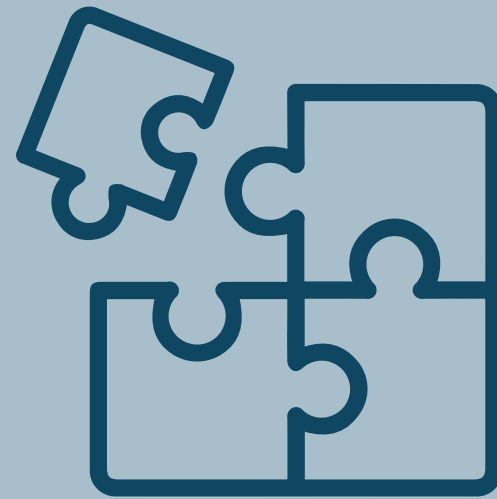
М. Ткалич

визначені культурою уявлення особистості, які є регулятором її соціальної поведінки й ускладнюють гендерну взаємодію одного боку, та заощаджують зусилля й впорядковують світосприйняття — з іншого

Особливості гендерного стереотипу

людина приймає їх як важливу складову Я-концепції, що робить їх відчутними регуляторами соціальної поведінки

зорієнтовані на чоловіків, вони мають переважно інструментальний характер, жінок – експресивний

ПОЗИТИВНІ ЧОЛОВІЧІ
характеристики найчастіше пов'язують із компетентністю, раціональністю, наполегливістю, жіночі – з теплотою, експресивністю, поступливістю

Групи гендерних стереотипів

Науковці виокремлюють 4 групи гендерних стереотипів (Ткалич М. Г., Л.Карнаух, О.Коханова, Т. Говорун і О. Кікінежді):

стереотипи маскулінності-фемінності

сімейних і професійних ролей

стереотипи змісту праці

критеріями оцінки зовнішності

дескриптивні компоненти
на підставі яких
формується уявлення про
типово «жіночі» якості

прескриптивні
певні стандарти та норми
щодо того, якою повинна
бути жінка

Функції гендерних стереотипів

Л.Карнаух вслід за В.Безлюдною

ПСИХОЛОГІЧНІ

полягає у спрощенні і систематизації знань, які отримує особистість та спрямована на підтримання групових цінностей, раціоналізацію поведінки відносно чужої групи

СОЦІАЛЬНІ

спрямовані на підтримання соціального порядку, утвердження нормативних зразків поведінки і виступають елементами внутрішнього соціального контролю, підтримуючи соціально прийнятні зразки поведінки

Функції гендерних стереотипів

О.Вілкова

підтримка ідентифікації особистості та групи

сімейних і професійних ролей

передача досвіду щодо взаємодії представників різних гендерів від покоління до покоління

засвоєння та збереження знань, досвіду, норм, цінностей щодо представників власного та іншого гендеру

регулятивна

трансляційна

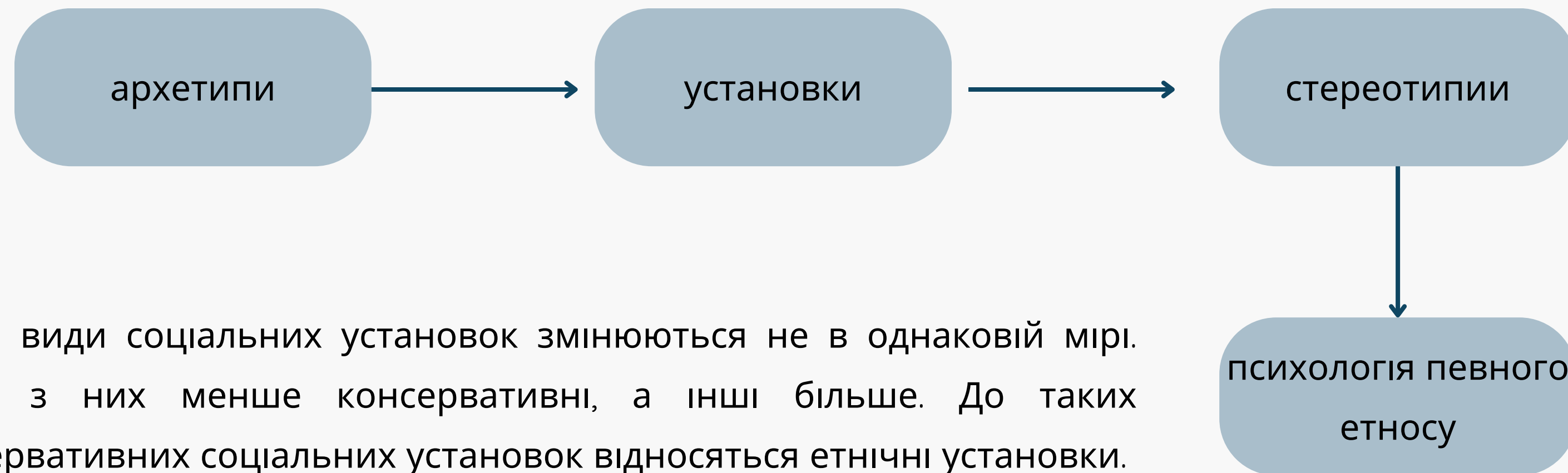
соціалізаційна

Етнічні стереотипи

Механізм формування національної психології своєю суттю може бути представлений у такому вигляді:

Певні види соціальних установок змінюються не в однаковій мірі. Деякі з них менше консервативні, а інші більше. До таких консервативних соціальних установок відносяться етнічні установки.

Г. Врайт, П. Гнатенко, погоджуючись з роботами Карла Юнга

Визначення етнічного стереотипу

Н.Тяпкіна

зміст етностереотипу обмежується лише уявленнями та образами, що існують у суспільстві щодо певної спільноти, яка вирізняється за національно-етнічними особливостями.

І.Бахов

у визначенні поняття «етнічний стереотип» можна додати наступні характеристики: етнічний стереотип існує у свідомості великих груп людей, а не окремої людини; етнічні стереотипи можуть бути негативно та позитивно забарвленими

Н.Семенів

спрощені, схематизовані образи етнічних груп, що характеризуються високим ступенем узгодженості індивідуальних уявлень. Під етнічними стереотипами розуміють відносно стійке уявлення про моральні, розумові, фізичні якості, притаманні представникам різних етнічних спільнот

Види етнічних стереотипів

автостереотипи

думки, судження й оцінки, що стосуються власної етнічної спільноти

гетеростереотипи

– сукупність оцінних суджень про інші народи, про представників певної чужої етнічної групи

До структури етностереотипу належать такі компоненти:

ядро

мінливі судження щодо моральних характеристик цієї етнічної спільноти

мінливі судження щодо комунікативних характеристик цієї етнічної спільноти

Причини формування етнічних стереотипів

І.Бахов. До механізмів формування та засвоєння етнічних стереотипів залучені різні психологічні процеси

на амбівалентності ранніх стосунків у родині: поруч із суворістю сімейного виховання у дитини формується ідеалізоване ставлення до батьків разом з несвідомою ворожістю до них

теорія фрустрації та агресії. Незадоволене прагнення людини утворює у психіці стан напруженості, який у пошуках розрядки часто призводить до агресії. Об'єктом зігнання агресії стає расова або національна група.

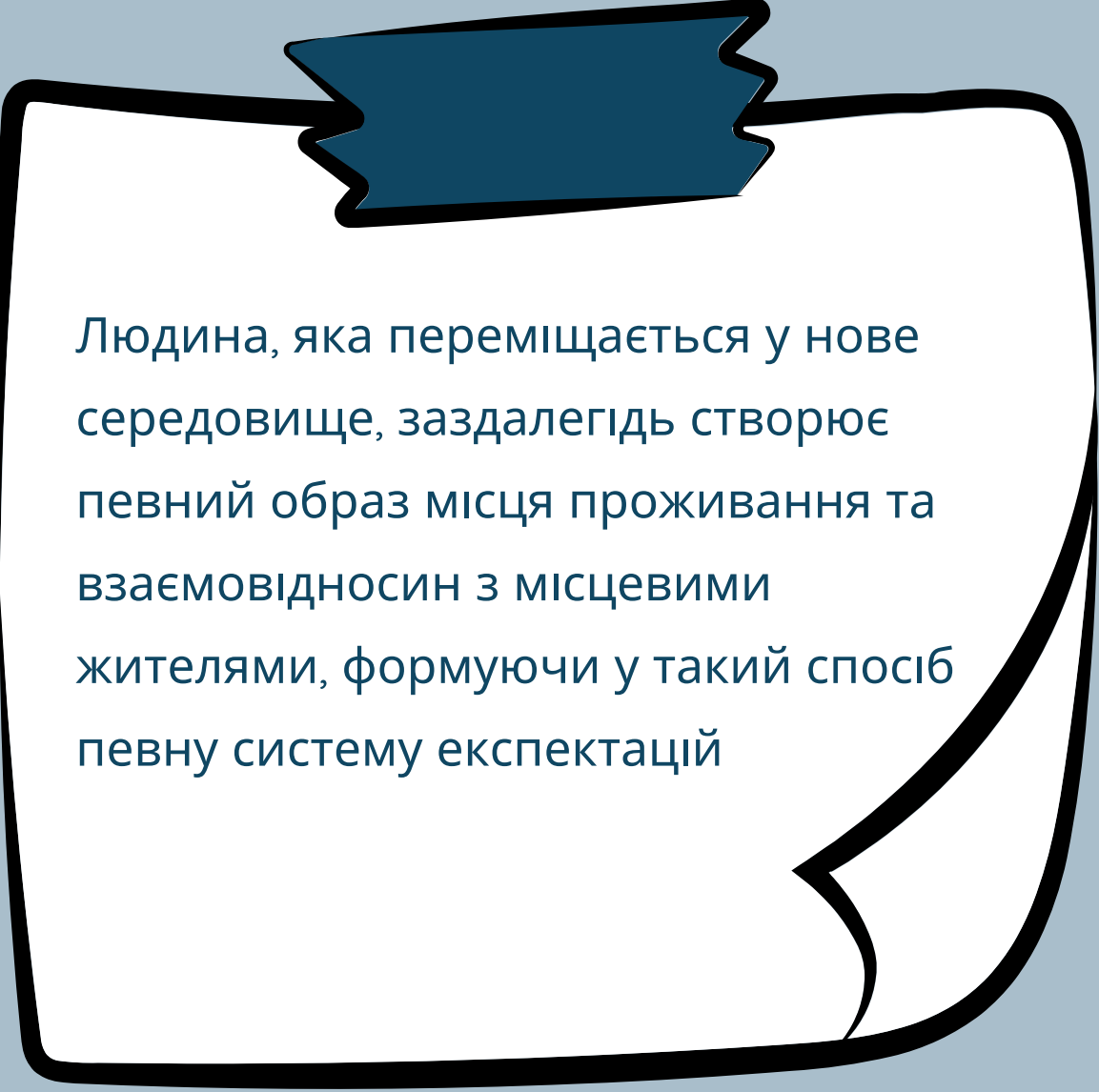

Люди пояснюють поведінку впливом внутрішніх (особистісних, суб'єктивних) та зовнішніх (ситуативних, середовищних, об'єктивних) чинників. Вони схильні пояснювати свої успіхи власними якостями та рисами, а невдачі – зовнішніми обставинами.

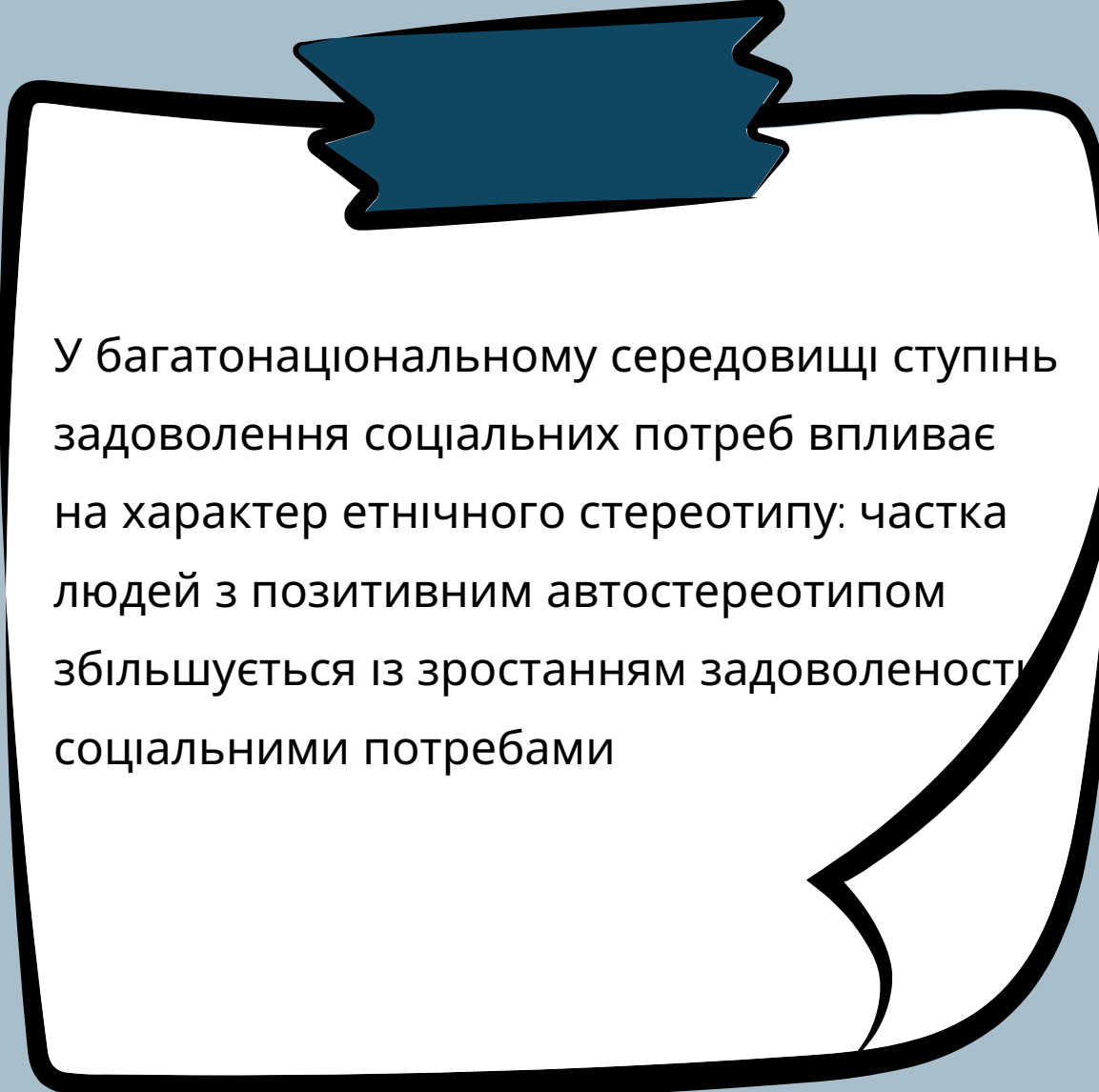
Причини формування етнічних стереотипів

Р. Оганджян. До механізмів формування та засвоєння етнічних стереотипів залучені різні соціальні потреби

Людина, яка переміщається у нове середовище, заздалегідь створює певний образ місця проживання та взаємовідносин з місцевими жителями, формуючи у такий спосіб певну систему експектацій

У багатонаціональному середовищі ступінь задоволення соціальних потреб впливає на характер етнічного стереотипу: частка людей з позитивним автостереотипом збільшується із зростанням задоволеності соціальними потребами

Причини формування етнічних стереотипів

Н.Семенів. До механізмів формування та засвоєння етнічних стереотипів залучені ЗМІ

саме через потік ЗМІ люди отримують початкові уявлення про етнічні групи, кожне з яких набуває певного забарвлення, яке не обов'язково є правдивим

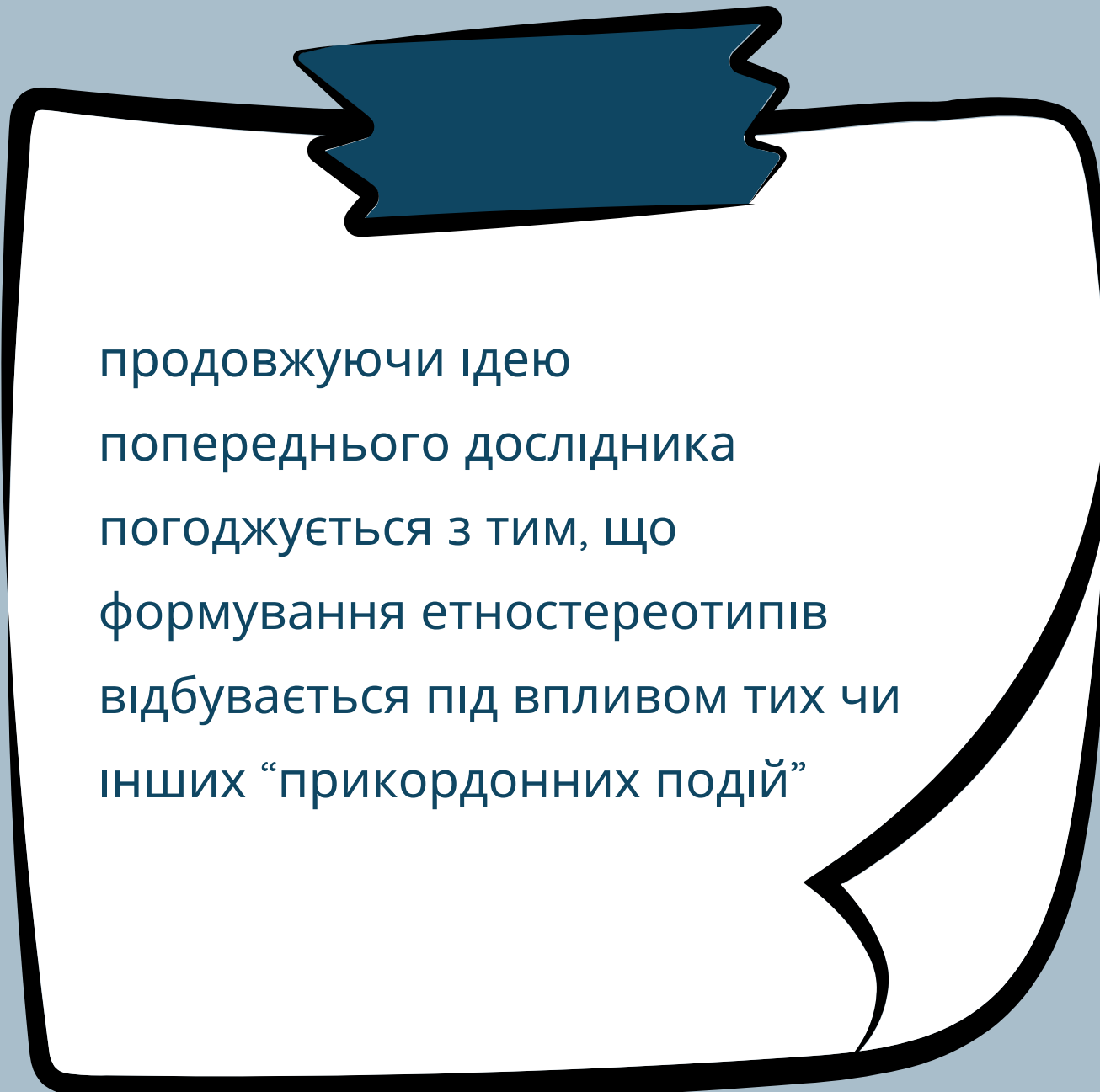

Говорячи про етнічні стереотипи, варто відзначити, що в мирний час вони загалом не змінюються, але коли починається будь-який конфлікт на етнічному ґрунті, ставлення до етногруп з боку учасників конфлікту змінюється.

Причини формування етнічних стереотипів

Н.Тяпкіна. До механізмів формування та засвоєння етнічних стереотипів залучені суспільні події

A stylized illustration of a white notepad with a thick black border. A dark blue tab is attached to the top edge. The notepad is slightly tilted to the right.

продовжуючи ідею
попереднього дослідника
погоджується з тим, що
формування етностереотипів
відбувається під впливом тих чи
інших “прикордонних подій”

Функції етнічних стереотипів

В.Чубарко

здійснення культурних контактів між представниками різних етнічних спільнот на умовах уже усталених уявлень один про одного

комунікативна

передачі досвіду наступним поколінням із метою забезпечення їх усталеними уявленнями про певні групи людей, котрі не є носіями культурних традицій у межах однієї групи

ретранслятор

проявляється в прагненні відобразити набутий досвід у процесі соціалізації індивіда за допомогою фіксації елементів етнічної культури

захисна

Функції етнічних стереотипів

С.Середюк

стереотипи також виконують функцію зміцнення та захисту позитивної етнічної ідентичності. Адже в основі будь-яких міжетнічних відносин діють механізми виховання родових етнокультурних цінностей

зміцнення та
захист

Н. Tajfel

когнітивна і ціннісно-захисна функції

індивідуальний
рівень

ідеологічна (формування та збереження групової ідеології, яка пояснюватиме поведінку групи) й ідентифікуюча функції (створення і збереження позитивного «Ми-образу»)

соціальний
рівень

**Тату, чому в Зоряних
Війнах нема москалів?**

**Бо це
майбутнє синку**

